

492

פרוטוקול מס' 17/א

מישיבת הוועדה לשירותים ציבוריים
שהתקיימה ביום ה', כה' באדר תשס"ז - 8.3.1956

ט.י.

נוכחים:
מ. ארם - היו"ר
ב. ארדיטי
ד. הקטין
ש. כפרית
ד. נצר
ר. צברי

מוזמנים: מר בר-טלע - מנהל כללי משרד הסעד

סדר-היום: המשך הדיון בתקציב משרד הסעד

הישיבה נפתחה בשעה 11.30.

היו"ר מ. ארם: אני פותח את הישיבה.

בשם היום מפי מר בר-טלע תשובות לשאלות שנשאלו על-ידי חברי הוועדה בישיבה קודמת.

מר בר-טלע: היתה שאלה אחת קצרה מאוד: מהו מספר הנוזקים ולפי איזה סוגים. ניסיתי לרכז את כל המספרים בענין זה. אני רוצה שתדעו שכאשר אנחנו מדברים על כך, יש להבדיל בין שלושה סוגי נוזקים: אלה שנמצאים בתמיכה מלאה; כאלה שטקבליים בתמיכה חלקית או סקרית; וסוג שלישי - כאלה שנמצאים בטיפול של משרד הסעד, אם יש להם בעיה משפחתית, בעיה של סידור ילד במוסד. סוג זה של אנשים מקיף מספר גדול.

אתרכזו הפעם בשני הסוגים הראשונים: טפחות שנמצאות בתמיכה מלאה ואלו שנמצאות בתמיכה חלקית.

ניסיתי לחלק את זה לפי תושבים, עולים וכן הלאה. תושבים אנחנו קוראים לאלה שאינם יושבים בטפחות או בטפחות בלתי מאורגנים. יש בערך 10,000 טפחות כאלה שהן כ-30,000 נפש, שנמצאים בתמיכה מלאה. בטפחות מאורגנות בערך 8,500 טפחות שהן מונות גם כן כ-30,000 נפש. בטפחות בלתי מאורגנים - קרוב ל-5,000 טפחות - כ-14,000 נפש. טיעוטים - למעלה מ-1,000 טפחות, שהן כ-3,300 נפש. כפי שאתם רואים הממוצע של טפחה אינו גבוה. זה עלול להטעות אתכם, משום שידוע שהטפחות הנוזקות הן דווקא מרובות ילדים, ופדוע פה הממוצע הוא שלוש נפשות בטפחה? הסיבה היא בכך שבתוך כל אלה יש הרבה מאד בודדים, זקנים, עיוורים, נכים, אלמנות.

מספר האנשים שנמצאים אצלנו בתמיכה חלקית הוא בערך 25,000. יש עוד 200 הנוזקים למשרד הסעד, אותם ילדים שנמצאים ברוחמה או אלה שנמצאים כולם בשירותי המבחן - לכולם יש תיקים.

ט.י.

משרדנו מטפל בעוד סוגי אנשים, יש בעיות של ילדים מפגרים, סופרעים, עבריינים. אחר כך יש עיניי משפחה, יש מחלקת שיקום, קיימת בעיה של עיוורים - לכל אלה יש תיקים. אנחנו מעבירים עכשיו מפקד של העיוורים. הגיעו אלינו 1,300 תיקים של עיוורים שהם כ-60% בערך מכלל העיוורים בארץ, ולא כולם מקרים סוציאליים. זוהי בעיה שאנחנו מטפלים בה, ואין זה ענין של תמיכה, ובכל-זאת יש לזה תיקים.

בדרשנו על-ידי שר האוצר ועל-ידי משרד האוצר לבדוק ענין זה, והיטלנו על המחלקה לתכונן לחקור את הבעיה על כל ההוצאות בכלל לעיניי סעד בטדינה, לאו דווקא של משרד הסעד והממשלה, אלא של כל הגופים. אז מתחילה פרשה שצריך להגדיר למה אנחנו קוראים סעד. אנחנו יודעים שההסתדרות עושה גם כן פעולת סעד גדולה מאוד כמו "מסען" ובתי-אבות. אין זה פשוט כל כך לאסוף חומר, ישנם גופים הסורבים למסור ידיעות.

בשאלה שאלה נוספת: מה היחסים בין משרד הסעד והרשויות המקומיות, במה ההשתתפות הזאת מותבית, ואם יש תנאים - במה הם מתבטאים. בדרך כלל הסדר הוא זה שכל לשכה של רשות מקומית מגישה את התקציב שלה ואת פרטי תכנית העבודה למפקחת, זה עובר למחלקה ודנים על זה. ההשתתפות בתקציב תל-אביב היא קטנה מאד, ושם זה מאורגן כך שהמנגנונים שלנו אינם מספיקים להקיף את המקומות הקטנים. בירושלים אנחנו מתערבים קצת יותר, כי זו שנה שניה שאנחנו בנינו מחרת את התקציב של עיריית ירושלים, והשתתפותנו שם היא ללא כל השוואה, 450,000 לירות, זה מגיע בערך לכדי 60% מהשתתפות תקציב הסעד, כולל גם את הטעבורות.

האם הפיקוח הזה מספיק ומתנהל כסדרו? לא. גם הפיקוח המקצועי וגם הפיקוח המשקי הכספי התקציבי. מבקר המדינה מוצא שב-1954/55 הוציאו על סעד פחות מאשר קיבלו מהממשלה. המקומות מתקוממים, ואנחנו עורכים בדיקה לראות אם לא נפלה טי-הבנה. אבל מה שזכרון ביחסים שלנו עם הרשויות המקומיות הוא זה שזהו שירות שהרשויות המקומיות מוכנות לוותר עליו, למסור אותו כולו לממשלה, ולדעתי אין מקום אחד בישוב שבו הרשויות המקומיות מקדישות חלק מתאם והוגן לענין הסעד. כל רשות מקומית חושבת שמחובתה לספק מדרכות, מאד, בתי-ספר, גני ילדים, ספריות; סעד - זו חובת הממשלה. זה נובע מכך שזהו שירות קשה ודורש הוצאה גדולה, והעיריות סטובכות בתקציביהן כך שהחזקת המנגנונים שלהן היא כה יקרה שלפעולות סעד אין להן מספיק כסף.

אנחנו מסלמים למוסד לביטוח לאומי לפי הרשימות בעד כל הזקנים שנומצאים במעברות ומשתתפים ב-25% של הרשויות המקומיות כהענקת נוספת. במקומות בלתי מאורגנים אנחנו מסלמים 100%, זה למעלה משלוש לירות לנפש, עבור בערך 2,500 זקנים. אנחנו הצענו מעיף: ביטוח זקנים, מקרי סעד. האוצר התנגד לכך. הוא אינו רוצה להכיר במעיף נפרד, הוא אוטר שזה מכיס לכיס. בעוד שלוש שנים זה יעלה הרבה יותר ביוקר, אלא שזה לא יעלה למשרד הסעד אלא למוסד לביטוח לאומי. אפשרה היתה שהמכוס ייכלל ויובלט בתוך התמיכות, אבל לא להכיר בפעולה של הביטוח הלאומי באופן רשמי.

לגבי נפגעי מלחמת השחרור ועל ההסתגרות - הבעיה היא גם תקציבית וגם עקרונית. על שולחן משלח טוב עכשיו חוק שיקנה זכות של ביטוח לנפגעי ההסתגרות בספר. המשרד שלנו מתנגד לחוק כפי הצעתו, והוא בעד הרחבתו לכלל נפגעי ההסתגרות. אלה שמכונים את החוק אוטרים שהממשלה מעוניינת לעודד את ישובי הספר, ועל כן היא רוצה לתת להם תמיכות גדולות. נכון שאנחנו חושבים שאת זה צריך לשלם משרד הסעד. אנחנו עושים זאת על פי רוב על-ידי שיקום.

ט.י.

אנחנו רוצים לצרף לאלה גם את התזרוזים שנופגעו
במלחמת השחרור. יש כ-250 משפחות בטיפולנו, מקרים מאוד קשים.

מהו בעצם ההבדל העקרוני בין אדם שנופגע עקשיו
על-ידי סטבנים ובין אדם שנופגע על-ידי ההפגזה בירושלים בתור אזרח.
היות והמספר הזה אינו יכול לגדול אלא לפחות, כי סוף סוף מלחמת השחרור
היתה פעם אחת, אנחנו חושבים שזה צריך להקיף את כולם. כרגע אנחנו
מטפלים בהם. יש בטיפולנו 45 משפחות נפגעות ההסתבנות, 6 משפחות שוקמו
על-ידינו. הסכום הממוצע לשיקום משפחה הוא בערך 1,250 לירות. 4 ראשי
משפחות מודרך במפעלים בעבודה, ואנחנו דואגים לפעמים להעביר אותם
למקומות בהם יוכלו להסתדר בעבודה.

מה הקשר עם קרן ילדינו. מענה על שאלה זאת
בקשר עם כל הפעולות נגד המיסיון. הפעולות נגד המיסיון מתנהלות
בכיוונים אחרים: סידור ילדים במוסדות סגורים, הוצאת ילדים שכבר
נמצאים במיסיון או הכנסת ילדים למוסדות סגורים במקרה של איום ריאלי
של כטייה למיסיון, תמיכה במעונות יום במקומות שהם בוסדו לסדרת
שמירה על ילדים כדי שלא יימסרו למיסיון, ותמיכה בפעולות של נוער
שלא ישלח על-ידי ההורים למיסיון. לעתים קרובות אנחנו עומדים בפני
מצב שההורים מוכיחים שאם לא ישלחו את הילדים למיסיון, אין להם מה
לעשות בהם. עם כל רצוננו להתנגד לזה, בכל זאת יש כאלה שמכניסים
את ילדיהם למיסיון. המסדר טיפל בזמן האחרון במקרה אחד שמשפחה רצתה
להבריח ילד לירדן דרך המיסיון.

היחס אל המיסיון הוא שונה לגבי עדות. בעיראק
או מצרים בתי-הספר הטובים ביותר היו של המיסיון ולא ראו בזה שום דבר
רע. היהודים לא שלחו את ילדיהם לבית-ספר ערבי, אלא המיוחסים ביותר
נשלחו למיסיון, אחר כך היו מסלימים את ההסכלה היהודית אחר הצהריים.
ובכן לא תמיד שולחים את הילדים למיסיון מתוך כוונה דתית, הם רואים
את בתי-הספר האלה כמסודרים יותר ומקבים הסכלה יותר גבוהה.

הטיפול במקרים אלה צריך להיות עדין. יש גם
מקרים של עובדי מדינה ששלחו את ילדיהם למיסיון, וכשנעשה לחץ על האיש
הזה, אז היתה התערבות של הקונסול הצרפתי. זהו שטח מסובך. העובדים
הסוציאליים טוענים שסידור הילדים האלה הורס את עבודתם מבחינה מסויימת,
כי זה מטעני סחטני. זוהי פרובלימה, ואנחנו מחפשים דרך ביניים.
יש לנו טרכוים בענין זה, חוץ מזה גם קרן ילדינו סינתה עובדים סוציאליים
ומנסים לעבוד מתוך שיתוף פעולה בסידור ילדים במוסדות סגורים. על
החזקת ילדים יש שיתוף פעולה בינינו ובין עליית הנוער, עד גיל 9
נמצאים הילדים על חשבון משרד הסעד. קרן ילדינו היא קרן מאושרת
ונתמכת על-ידי הממשלה.

מהי הפעולה המונעת. עבודה זו בעשית בשני
שטחים: א) עובדים מונעים. יש שיתוף פעולה בינינו ובין משרד החינוך,
לא כל כך אידיאלי. במקומות מאורגנים ובמעברות אנחנו מחזיקים עובדים
מונעים, עובדים שמטפלים באותם הילדים שאינם מקרים כראוי במוסדות
החינוך למרות שקיים לגביהם חוק חינוך חובה. ישנם מקומות ששייכים
למחלקת הסעד וישנם מקומות ששייכים למחלקת החינוך - ובהם מקושי.

נשאלו עוד כמה שאלות על-ידי חברת הכנסת בצר.
מה הן הוצאות כלליות; מה הם מקרים מיוחדים; מה היא הדרכה לנשים; מה
היא עזרה לנתיבי חוץ-לארץ. הוצאות כלליות הן הוצאות ארגוניות. זו
לא הקצבה למישהו, אלא הוצאות של המשרד עצמו, אדמיניסטרטיביות-ארגוניות.
מקרים מיוחדים זה קרן השר, כי התמיכות ניתנות על פי בקשות מיוחדות
ומקרים מיוחדים, זה לא כל כך מוגדר, ובדרך כלל על פי החלטת השר,
ובמקרים מסויימים נותן המנהל הכללי את הסכמתו. מקרה מיוחד יכול
להיות למשל בתל-אביב או בעיר אחרת, למשל היה איזה מקרה של אדם צעיר
שנמצא בטיפולו של פרופ' הלפרין, הוא צריך להיכנס למוסד טלביה. הוא

ט.י.

צריך לשלם שם 180 לירות לחודש, והוא מקרה סוציאלי. במקרה כזה יש פניה אלינו, ואנחנו מקציבים סכום בגבול של 100 לירות. או שיש מקרים שאנחנו צריכים להטיט מיטהו לחוץ-לארץ לשם ריפוי, אנחנו מקציבים לזה תמיכה. ברור שאלה הם מקרים שלא לפרסום.

עזרה לנתיבי ישראל בחוץ-לארץ, זה על פי בקשת משרד החוץ. ישנם מקרים שאנשים נוסעים לחוץ-לארץ להתרפא מן תלמידים שנוסעים ללטוד ונתקלים בקשיים. אז הקובטוליה שלנו אוטרת שאין לה תקציב. אני אמרת שזה צריך להיות במשרד החוץ, אבל להם זה יותר נוח שאת הסכום של 10,000 לירות הללו יזקפו על חשבוננו.

מה היא ההדרכה לנשים. פעם היה מוקצב לסעיף זה סכום יותר גדול, הוא הוקטן. בטעברות ובמקומות ישוב חדשים היו עובדות נשים שהיו מדריכות את הנשים שם בביסול, ביהול טשק הבית ועוד. פעם זה התנהל בסיתוף פעולה עם ארגוני נשים, בשלב האחרון אנחנו השתתפנו ב-87% מהמסכורת של העובדות + כל מיני הוצאות ותביעות שמדי פעם בפעם היו צרות. אני אמרת: מי שיכול לשלם 87% של המסכורת ונוסף לכך עוד הוצאות, יכול לשלם גם 100%. אם לא - יקטינו את מספר העובדות, ושיאמר: העובדות האלה הן מדריכות מטעם משרד הסעד. אינני שולל את הסומפות עם ארגוני הנשים. דעתי לא נתקבלה על דעת כולם, אבל אני מדבר על אמתן הנשים שנקבלות את המסכורת מאתנו.

תוספת תזונה לזקנים - כמה היא ומה היא התוספת. במושב זקנים בתמכים על-ידינו 334 זקנים, פרט ל"מלבן" ובתי-אבות. בדרך כלל העקרון של בתי-זקנים אלה הוא שהם מקבלים תשלום חד-פעמי. לטחנתנו אנחנו טרימים מדי פעם בפעם את הרסה.

הגיל הממוצע במושב הזקנים המיוחד בירושלים הוא 80. זהו ממוצע גבוה מאד, ובאנו למסקנה שזה מקום להארכת ימים. 334 בתמכים אלה מקבלים תשלום נוסף, אינני זוכר בדיוק בכמה הוא מתבטא, בערך 6-7 לירות לכל זקן לחודש לתוספת התזונה. הבעיה איננה פשוטה. התזונה במושב זקנים אינה מסביעה רצון, ויש לנו טאבק קשה בעניין זה.

קיימת עוד בעיה של ביטואים של בודדים, זה יוצר בעיות חדשות שאז צריך לשנות את סדר החדרים.

מי דואג לזקנים מבין התושבים. אנחנו עוזרים לרשויות המקומיות לסדר את הזקנים בתוך מושבי הזקנים הקיימים. לפעמים אנחנו גם עוזרים בבתי-אבות של עולי טרכז אירופה. שם זה מבוטט על יסוד תשלום חד-פעמי + החזקה חודשית. אנחנו נמנעים מלקבל עלינו התחייבויות. הפרינציפ שלנו הוא שצריכים להיות שלושה מקורות לתשלום עבור מקרה סוציאלי: המספחה או הקרובים, הרשות המקומית ואנחנו. אנחנו מקציבים במידת הצורך עד כדי 500 לירות לכל מקרה, אם אפשר פחות - מה טוב. בדרך כלל הממוצע של מקרה סוציאלי עולה 1,500 לירות. במסך השנה הזאת סידרנו 65 זקנים במושב זקנים קיימים מבין התושבים.

יש הצעה בסיונית מצדנו ומצד "מלבן". באופן עקרוני הגענו להסכם. אנחנו רוצים לבנות להקים טיפוס חדש של מושב זקנים, בעיקר לזוגות, לסדר בתוך העיר בבית רגיל כמה זוגות זקנים, יש זקנות בגיל 65-75 שיכולות בעצמן לבשל ולטפל. "מלבן" היה טוכן לשלם את שכר הדירה והטיפול הרפואי ושאנחנו נשלם את הסירותים. כאשר נטיון כזה יוצא לפועל, אני חושב שזהו צעד קדימה לגבי הטיפול בבעיית הזקנים בכלל, אם כי אין מה לדבר שהמפעלים שמקיים "מלבן" הם מפעלים יפים מאד, אבל הם גם יקרים מאד. ריכוז של זקנים בצורה כזאת מצדיק אולטי קריאה, בתי-כנסת וקולנוע, וזה עולה הרבה כסף. שנית המזיגה של גלויות שונות בגיל זה מהווה גם היא בעיה קשה ותיוודת.

ט.י.

במחלקת השיקום אנחנו מטפלים גם בהלוואות. ניתנו כ-900 הלוואות קונסטרוקטיביות. זו קרן שקיימת בינינו ובין הלוואה וחכונ בתל-אביב, ירושלים וחיפה, ויש ועדות מחוזיות שמטפלות הלוואות לשיקום. הרחבנו קצת את המושג של שיקום גם קצת לשיכון. יש מקרים שאפשר לסדר עיוור באיזה מקום בעבודה, אבל צריך לסדר לו גם חדר.

מכום ההלוואות הוא קרוב לרבע מיליון לירות, יחד עם השתתפות הבנקים. על העובדת הסוציאלית במקום מוטל התפקיד לעקוב אחרי ההתקדמות, אבל למעשה לא נעשתה עד עכשיו פעולה עוקבת מקיפה ובעיקר מתמדת, ואת זה עכשיו אנחנו מכניסים לתחום הפעולה.

בקשר למועדונים - יש לי רשימה של 18 מקומות בהם

יש מועדונים.

בדבר גני-ילדים, מעונות יום במעברות, בשיכונים עולים ובמושבי עולים - מדברים עוד על גיל לסטה מ-5 שנים. הגנים ומעונות-היום אינם שייכים למשרד הסעד, בעיקר לארגוני הנשים. כ-168 יחידות גן נמצאות במעברות ושיכונים העולים, המקיפות מספר של בערך 5,400 ילדים. 42 יחידות מעון שמקיפות למעשה 1,100 ילדים.

מקומות חסרי מעמד מוניציפלי יש 28. מעברות ליד רשויות מקומות - 41. יש 85 מעברות עם שיכונים. אבל צריך להגדיל את זה מעברה. קרית שמונה פבר איננה מעברה, אנחנו נותנים לה תקציב כמו למעברה, כי הרשות המקומית היא תיאורטית שם לגבי מסיים.

היו"ר ט. ארם:

אני מודה למר בר-סלע בשם חברי הוועדה, ותהיה לנו עוד ישיבה כדי שנוכל לקבל את התשובות הנוספות.

לשאלות אחרות שנשאלו.

הישיבה נעולה.

הישיבה נפתלה בשעה 12.45.